

ROKODELSKA SHEMA

Rokodelska panoga	ČIPKARSTVO
	a) OKROGEL KVAČKAN PRTIČEK b) KVAČKANA ČIPKA V TRAKU c) LUKNJIČAVO PLETENO OGRINJALO

PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKO USPOSABLJANJE	Predlagano število ur pedagoško-andragoškega usposabljanja
Psihologija: – temeljni dejavniki za razvoj osebnosti (adolescenca, puberteta, tipične značilnosti mladostnika, biološke in socialne potrebe), – učni stili, – motivacija. Komunikacija: – potek komuniciranja (delež v komuniciranju, poslušanje, nebesedno komuniciranje, pogoji za uspešno komunikacijo, prvo srečanje, razgovor in dober vtis, poslovni bonton, komunikacija z udeležencem). Ergodidaktika: – ergonomija (najpomembnejši vplivi okolja na človeka v delovnem procesu, pridobivanje znanja v urejenem okolju, dejavniki, ki vplivajo na varno delo, pomen varovanja okolja, podjetniško vedenje v delovnem okolju). Načrtovanje procesa praktičnega usposabljanja:	Teoretični del: 6 ur

– temeljni dejavniki praktičnega usposabljanja z delom, – mentor (bistveni poudarki odnosa mentorja do udeleženca, osnovne naloge mentorja, lastnosti dobrega mentorja, načrtovanje izvajanja rokodelske naloge). Načela uspešnega usposabljanja: – postopno in sistematično usvajanje znanj, nazornost, aktivnost, povezanost teorije in prakse, individualizacija, – kako pridobivamo znanje in spretnosti.	
Metode praktičnega usposabljanja z delom: – temeljni dejavniki praktičnega usposabljanja z delom (strokovni in vsebinski del, pedagoški in metodični del, materialno-tehnični del priprave), – metode za izvedbo praktičnega usposabljanja (besedne metode, metoda demonstracije, metoda posnemanja, metoda štirih stopenj). Vrednotenje pričakovanih izidov: – preverjanje znanj in spretnosti.	Delavnice: 6 ur

VSEBINE PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA: - osnovno znanje tehnike kvačkanja, - kvačkanje z neskončno nitjo, - priprava vzorca za kvačkanje, - kvačkanje po vzorcu.		Predlagano število ur praktičnega usposabljanja: 16–35 ur
Materiali in njihove lastnosti <i>(prednost imajo lokalna gradiva):</i>	– bombaž, – lan, – konoplja, – volna (100-odstotna volna ali mešanice), – jarn oziroma niti iz različnih materialov, – lahko tudi drugi umetni materiali.	Čas priprave materiala: – naravni material: 1 leto, – volna: 6 mesecev, – lan: 6 mesecev, – kupljeni material: 10 min.
Orodja in naprave <i>(prednost imajo ročna orodja za tradicionalne tehnike izdelave):</i>	– pletilke, – kvačka, – škarje, – šivanka.	
Tehnologija izdelave <i>(prednost imajo tradicionalne tehnike izdelave):</i>	a) OKROGEL KVAČKAN PRTIČEK Prtiček kvačkamo v krogih, z nezahtevnimi petljami in s preprostim oblikovanjem iz ene »neskončne« niti.	

	<u>Pred pričetkom:</u> – Izberemo vzorec, shemo oz. skico vzorca. – Spremljamo/proučimo shemo/vzorec glede na končni izdelek. – Pozorni smo na debelino uporabljene preje in kvačke. <u>Kvačkanje v krogu:</u> – Začnemo z verižnimi petljami – kvačkamo in sklenemo krog. – S premikom v naslednjo vrstico pričnemo kvačkati po izbranem vzorcu/shemi/skici. – S sledenjem shemi končamo v 5 ali 6 krogih, s čimer pridobimo želeno/načrtovano velikost prtička. – Naredimo estetski zaključek zadnjega kroga: odrežemo nit (tako dolgo, da lahko z njo šivamo) in jo potegnemo skozi zanko zadnje petlje. – S pomočjo šivanke nit zadelamo in vpletemo v rob petelj, porežemo konce niti. – V krogu kvačkan prtiček je lahko samostojen izdelek, lahko pa – glede na želeno velikost in obliko – sestavimo skupaj več motivov. – Pri tem lahko motive spajamo v zadnjem krogu – med kvačkanjem, lahko pa najprej naredimo želeno število motivov in jih sestavimo/sešijemo s šivanko in z enako nitjo. – Prtiček bo dobil lepo obliko s pranjem in štirkanjem. – Napnemo ga s pomočjo bucik na ravni površini, podloženi z brisačo ali rjuho, in posušimo.	<i>Čas izdelave izdelka:</i> <i>a) 45 min za 1 kos</i>
--	--	--

	<u>Še o materialu:</u> – V krogu kvačkano čipko lahko uporabimo kot prtiček ali prt, lahko jo sestavljamo in oblikujemo v oblačila (pulover, jopa, obleka ...). – Za ta namen največkrat izberemo tanjše (bombažne, lanene ali druge) niti. – Kadar pri kvačkanju okroglega motiva uporabimo 100-odstotno volno, je lahko kvačka nekajkrat debelejša. – Če sestavimo in kvačkamo več volnenih niti skupaj (npr. 6) z zelo debelo kvačko (vsaj številka 15), končani izdelek operemo tako, da se nekoliko spolsti. – Tako bo kvačkana čipka dobila uporabno vrednost tudi kot podloga za sedenje. b) KVAČKANA ČIPKA V TRAKU S kvačko iz »neskončne« niti nizamo po eno samo zanko naenkrat v geometrični/stilizirani vzorec, ki ga izvajamo v ravni vrsti. <u>Pred pričetkom:</u> – Izberemo vzorec, shemo oz. skico vzorca. – Spremljamo/proučimo shemo/vzorec glede na končni izdelek. – Pozorni smo na debelino uporabljene preje in kvačke. <u>Osnovna tehnika:</u>	b) 4–20 ur
--	--	-------------------

	– Začnemo z verižnimi petljami – nasujemo jih glede na želeno širino čipke, pri čemer upoštevamo predlogo/skico. – S premikom v naslednjo vrstico pričnemo kvačkati po izbranem vzorcu/shemi/skici. – S sledenjem shemi zaključimo, ko smo skvačkali želeno dolžino čipke. – Naredimo estetski zaključek zadnje vrste: odrežemo nit (tako dolgo, da lahko z njo šivamo) in jo potegnemo skozi zanko zadnje petlje. S pomočjo šivanke nit zadelamo in vpletemo v rob petelj, porežemo konce niti. – Glede na širino čipke in njeno dolžino ter izbiro materiala lahko končni izdelek predstavlja šal, ogrinjalo, obrobo prta/pregrinjala/oblačila. <u>Še o materialu:</u> – Bombažna ali lanena čipka bo obdržala lepo obliko s pranjem in nato širkanjem. – Napnemo jo s pomočjo bucik na ravni površini, podloženi z brisačo ali rjuho, in posušimo. – Previdno prelikamo s paro.	
--	---	--

	c) LUKNJIČAVO PLETENO OGRINJALO (pletena čipka) S pomočjo dveh ali več igel (pletilk) nizamo iz ene »neskončne« niti zanke v zaporednih vrstah. Elastičnost in mehkost izdelka nastaja s pletenjem okrasno razvrščenih luknjic, ki tvorijo čipkasto luknjičav vzorec. <u>Pred pričetkom:</u> – Izberemo vzorec, shemo oz. skico vzorca. – Spremljamo/proučimo shemo/vzorec glede na končni izdelek. – Pozorni smo na debelino uporabljene preje in kvačke. <u>Osnovna tehnika:</u> – Začnemo z nasnutkom zank na eno pletilko, nasnujemo jih glede na želeno širino ogrinjala, pri čemer upoštevamo predlogo/skico, še posebej pa del vzorca, ki se ponavlja. – S premikom v naslednjo vrstico pričnemo plesti po izbranem vzorcu/shemi/skici. – S sledenjem shemi zaključimo, ko smo skvačkali želeno dolžino. – Naredimo estetski zaključek zadnje vrste: odrežemo nit (tako dolgo, da lahko z njo šivamo) in jo potegnemo skozi zanko zadnje petlje.	c) 16–20 ur
--	---	--------------------

	– S pomočjo šivanke nit zadelamo in vpletemo v rob pentelj, porežemo konce niti. – Glede na širino in dolžino izdelka ter izbiro materiala lahko končni izdelek predstavlja šal, ogrinjalo, prt. <u>Še o materialu:</u> – Spleteno s tanko bombažno, laneno (ali katero drugo) nitjo bo ogrinjalo v čipkasto luknjičavem vzorcu elastičen, mehak in dokaj hitro izdelan okras. – Spleteno z volno lahko predstavlja ornamentalno mehko odejo.	
Pomen izdelka za ohranjanje kulturne dediščine:	<i>Čipke so izdelane v različnih čipkarskih tehnikah, glede na način izdelave obstajajo šivane, klekljane, vozlane, kvačkane in pletene čipke. V istem izdelku je lahko združenih tudi več tehnik, v tem primeru je čipka izdelana s t. i. mešano čipkarsko tehniko. Razlike med ročnimi tehnikami so v sistemu niti: klekljane čipke nastajajo s prepletanjem sistema več parov niti na enkrat, šivane čipke pa gradijo strukturo z eno samo nitjo in s številnimi zaporednimi vbodi. Tudi pletene in kvačkane čipke temeljijo na sistemu ene niti. Vozlane čipke so lahko izdelane iz obeh sistemov. Strojno izdelane čipke posnemajo videz ročnih tehnik. Med ročno izdelanimi čipkami sta tehnično najbolj dovršeni in razvejani skupini klekljanih in šivanih čipk. Najbogatejša in najbolj priljubljena tehnika je klekljanje, ki je uvrščena v samostojno rokodelsko panogo. Pri opredelitvi čipke so pomembni tudi ornamentika in motivika (ta obsega geometrijske in cvetlične vzorce, zobčasto zaključene robove, rastlinsko ornamentiko, figuralne motive ...) ter raba, oblika in</i>	

	<i>pomeni. Rokodelska panoga vključuje tudi izdelovanje makrameja.</i> <i>Čipkarske tehnike so se razvile iz starejših veščin tkanja, prepletanja, mreženja in vezenja; imajo dolgo tradicijo. V zgodnejšem obdobju so izdelovali čipke na gradovih in v ženskih samostanih, konec 17. in v 18. stoletju, v obdobju največjega razmaha ročno izdelanih čipk v Evropi, se izdelovanje čipk navaja tudi v Idriji, Ljubljani, Kamniku, Radovljici in Gorici. Izdelovanje se je nato širilo po drugih mestih in krajih, nastala so čipkarska središča. Z industrijsko produkcijo in s sintetičnimi materiali pa je postala čipka sestavina izdelkov vsakdanje rabe.</i> <i>V Sloveniji so najbolj razširjene in prepoznane klekljane čipke (gl. rokodelsko panogo klekljarstvo). Zbirke čipk hranijo slovenski muzeji. Slovenski etnografski muzej hrani obsežno zbirko čipk različnih tehnik in različne dokumentacije, posebno pozornost namenjajo čipkam tudi v drugih slovenskih muzejih, zlasti v čipkarskih središčih. Zgodovinski arhiv Slovenije hrani najstarejšo ohranjeno čipko na Slovenskem, imenovano Valvasorjeva čipka. V Sloveniji deluje več čipkarskih društev in skupin, ki v večini razvijajo klekljano čipko, pomembna je tudi mednarodna organizacija za klekljano in šivano čipko OIDFA.</i>	
--	---	--

PREVERJANJE PRAKTIČNE USPOSOBLJENOSTI	Merila za preverjanje kakovosti izdelka/izdelkov	Izločilna merila
Tehnološka dovršenost in kakovost izdelka/izdelkov:	<i>Za vse izdelke enako:</i> – ustrezna izbira materiala in orodja: glede na funkcijo izdelka, – pravilna izbira debeline niti (glede na izdelek), – estetski zaključek čipke, – estetsko oblikovana čipka (glede na izdelek in izbrani vzorec), – enakomerno zategnjene niti pri posameznem vbodu/zanki, – vzorec je prepoznaven. Čas izdelave izdelka: a) 45 min za 1 kos b) 4–20 ur c) 16–20 ur	– neustrezna izbira materiala in orodja: glede na funkcijo izdelka, – nepravilna izbira debeline niti, – neestetsko zaključena čipka, – neestetsko oblikovan izdelek; – neenakomerno zategnjene niti pri posameznem vbodu (niti ne držijo vbodov v celoto), – neprepoznaven vzorec.

Soglašam:

Matjaž Han,

minister za gospodarstvo, turizem in šport

